

Є. В. КИРИЛЕНКО. СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЗА НОВОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

На основі новітніх підходів до розумінні завдань, об'єктів і класифікації юридичних наук запропонована перспектива розвитку адміністративного права і процесу, які повинні трансформуватися в нові юридичні науки: базисноантидельктне «Адміністративне право України», процедурне «Адміно-регламентне право України» та у низку регулятивних юридичних наук, а також розробити Адміністративний кодекс України, Адміно-регламентний кодекс України, відповідні регулятивні кодекси.

Ключові слова: базисні завдання юриспруденції, базисні напрямки юридичної діяльності, класифікація юридичних наук, конституційне право, адміністративне право, трудове право.

На основе новейших подходов к пониманию задач, объектов и классификации юридических наук предложена перспектива развития административного права и процесса, которые должны трансформироваться в новые юридические науки: базисноантидельктное «Административное право Украины», процедурное «Админо-регламентное право Украины» и ряд регулятивных юридических наук, а также разработать Административный кодекс Украины, Админо-регламентный кодекс Украины, соответствующие регулятивные кодексы.

Ключевые слова: базисные задачи юриспруденции, базисные направления юридической деятельности, классификация юридических наук, конституционное право, административное право, трудовое право.

On the basis of the newest fittings to for understanding of tasks, objects and classification of legal sciences the prospect of development of administrative law and process is offered, which must be transformed in new legal sciences: basisuntidelictal the «Administrative law of Ukraine», procedural «Administrative-reglamental law of Ukraine» and the row of regulative legal sciences, and also to develop the Administrative code of Ukraine, Administrative-reglamental code of Ukraine, proper regulative codes.

Key words: base tasks of jurisprudence, base directions legal activity, classification of legal sciences, constitutional law, administrative law, labour law.

Проголошена Концепція адміністративної реформи в Україні¹ спонукала вчених до перегляду основ адміністративного законодавства, що презентує по суті нормативне правове врегулювання різних сторін державного управління, а інколи розвивається на застарілій концепції поділу права на публічне і приватне (6 та ін.). Останніми ж роками з'явилися новітні підходи до розумінні завдань, об'єктів та класифікації юридичних наук у цілому², коли О.А. Кириченко, Т.О. Коросташова, Ю.О. Ланцедова та О.С. Тунтула пропонують розглядати наступні базисні завдання юридичних наук:

1. Розробка належних (раціональних – з найменшими витратами, ефективних – з найкращими результатами, якісних – за відсутністю інших недоліків, наприклад, внутрішньої і зовнішньої суперечливості прийнятого нормативно-правового акту, тобто, щоб різні частини нормативного акту не суперечили одна одній, були логічно і достатньо повно викладені, а також щоб подороження певного нормативного акту узгоджувалися зі всіма іншими існуючими нормативно-правовими актами; тощо): 1.1. Нормативно-правової регламентації необхідних сторін

© КИРИЛЕНКО Євген Володимирович – здобувач Чорноморського державного університету ім. Петра Могили

суспільного життя. 1.2. Засобів боротьби з порушеннями даної регламентації, тобто, з різного роду правопорушеннями.

2. Створення умов щодо раціонального, ефективного та якісного: 2.1. Функціонування розробленої нормативно-правової регламентації. 2.2. Застосування засобів боротьби з правопорушеннями³.

Ретельний аналіз понад 100 існуючих класифікацій юридичних наук⁴ дає можливість названому авторському колективу запропонувати й найбільш досконалий варіант класифікаційного поділу юридичних наук у цілому, які у контексті виконання групових завдань більш правильно поділити на такі групи:

1. Теоретичні юридичні науки, тобто, такі юридичні науки, основним завданням яких є створення філософських, соціологічних, політичних, філософічних, психологічних, теоретичних, історичних та інших теоретичних основ для раціонального, ефективного та якісного здійснення кожного із напрямків юридичної діяльності:

1.1. Мононауки: Філософія юриспруденції (філософія права⁵), Політологія юриспруденції (теорія держави як частина традиційної теорії держави і права), Соціологія юриспруденції (соціологія права), Психологія юриспруденції (судова чи юридична психологія), Теоретична юриспруденція (теорія права як частина традиційної теорії держави і права), Історія вітчизняної юриспруденції (історія держави і права України), Історія зарубіжної юриспруденції (історія держави і права зарубіжних країн), Історія правових вчень (історія правових і політичних вчень) та ін.

1.2. Полінауки: Філологія юриспруденції, Педагогіка юриспруденції, Порівняльна юриспруденція (порівняльне правознавство), Енциклопедія юриспруденції (енциклопедія права) та ін.

2. Базисноантиделіктні юридичні науки, які повинні розробити нормативно-правову основу (базис) для раціонального, ефективного та якісного ведення боротьби із кожним із видів правопорушень:

2.1. Внутрішні: Конституційне, Антикримінальне (кримінальне), Адміністративне, Трудове, Цивільне та Арбітражне (господарське) право України.

2.2. Міжнародні: Міжнародне антикримінальне право, Міжнародне цивільне право. Міжнародне арбітражне право.

3. Процедурні юридичні науки, на які покладається завдання із створення нормативно-правової форми (процедури, порядку) раціонального, ефективного та якісного здійснення боротьби з кожним із видів правопорушень:

3.1. Внутрішні:

3.1.1. Теорія антиделіктних відомостей (теорія доказів).

3.1.2. Процесуальні юридичні науки: Конституційно-процесуальне, Антикримінально-процесуальне (кримінально-процесуальне), Цивільно-процесуальне і Арбітражно-процесуальне (господарське процесуальне) право України.

3.1.3. Регламентні юридичні науки: 3.1.3.1. Основні: Адміністративне (процедурна частина адміністративного права), Трудове-регламентне (процедурна частина трудового права) та Ордо-регламентне право (процедурна частина теорії ОРД) України. 3.1.3.2. Допоміжні: Виправно-трудове-регламентне (кримінально-виконавче) і Виконавчо-регламентне право України.

3.2. Міжнародні: Міжнародне антикримінально-процесуальне, Міжнародне цивільно-процесуальне, Міжнародне арбітражно-процесуальне, Міжнародне ордо-регламентне та ін. право.

4. Методичні юридичні науки, завданням яких є розробка складових частин гласної і негласної методики боротьби з правопорушеннями: Криміналістика, Ордістика (методична частина теорії ОРД) і Конфліктологія (кримінологія).

5. Регулятивні юридичні науки, які повинні створити належне нормативно-правове врегулювання необхідних, так би мовити, «безделіктних» сторін суспільного життя: 5.1. Внутрішні: Податкове, Бюджетне, Митне, Пенсійне, Страхове, Сімейне, Житлове, Водне, Земельне, Лісне, Надрове, Повітряне, Будівельне, Освітнянське, Муніципальне та ін. право України. 5.2. Міжнародні: Консульське або Дипломатичне право, Міжнародне космічне, повітряне, морське, екологічне, освітянське, будівельне та ін. право⁶.

Всі викладені юридичні науки з урахуванням існування їх вказаних двох базисних завдань можуть бути додатково класифіковані у контексті здійснення:

1. Правотворчої і правозастосовчої діяльності, коли юридичні науки мають бути поділені на: 1.1. Правові юридичні науки (базисноантиделіктні, процедурні, регулятивні) [основним «науковим продуктом» яких має стати розробка відповідного кодифікованого нормативно-правового акту (кодексу) у вигляді закону]. 1.2. Умовно неправові юридичні науки (теорологічні, методичні).

2. Антиделіктної діяльності, що дає можливість поміж юридичних наук побачити: 2.1. Антиделіктні юридичні науки (базисноантиделіктні, процедурні, методичні) [завданням яких є розробка відповідних засобів боротьби з правопорушеннями: а) правової основи (базису) такої боротьби; б) процедури її ведення; в) складових частин гласної і негласної методики боротьби з правопорушеннями]. 2.2. Умовно «безделіктні» юридичні науки (теорологічні, регулятивні)⁷.

Виходячи із запропонованої класифікації юридичних наук у контексті виконання групових завдань, що (по аналогії із періодичною системою хімічних елементів Д.І. Менделєєва) може охопити всі існуючі юридичні науки, показати їх дійсні теорологічні основи (поняття, систему тощо) та викрити й перспективні юридичні науки та їх теорологічні основи, доцільно детально висвітлити шляхи удосконалення й блоку наук адміністративного права, що названим авторським колективом вже робилося протягом останніх років⁸ і в удосконаленому автором вигляді може бути представлено таким чином.

Зараз формально є такі юридичні науки, як «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес України». Назву останньої з юридичних наук доцільно у контексті викладеної новітньої класифікації уточнити, як «Адмінорегламентне право України», оскільки в умовах існування, навіть, окремої судової ланки з розгляду справ про адміністративні правопорушення (у даному випадку оскарження дій і рішень суб'єктів владних повноважень, тоді як власно адміністративні проступки зараз нелогічно розглядаються у суді загальної компетенції), буде нераціональним запровадити лише судовий розгляд справ про адміністративні проступки і тому має зберігатися перелік антиделіктних органів та службових осіб, за якими треба зберегти делеговане право із розгляду справ про адміністративні проступки певний категорій.

І якщо із найменуванням юридичних наук адміністративного блоку простіше, то з уточненням поняття (завдань, об'єктів, предмету) і системи і, головне, із «науковим продуктом» як правових антиделіктних юридичних наук все виглядає значно складніше. Існуючий Кодекс України про адміністративні правопорушення⁹ наполовину (розділ II «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність, що складається із загальної та особливої частини і регулює

загальні положення із визначення сутності адміністративного проступку, підстав притягнення і звільнення від адміністративної відповідальності та ін., а також містить перелік складів конкретних правопорушень) є базисноантиделіктним, а наполовину (розділ III «Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення», розділ IV «Проведення в справах про адміністративні правопорушення» та ін.) – процедурним. Є ще один процедурний кодекс – Кодекс адміністративного судочинства України¹⁰, який вже відтворює процедуру розгляду справ про виявлення по скарзі у певних діяннях чи рішеннях суб'єктів владних повноважень як правомірного діяння, так і неправомірного, яке може виявитися складом будь-якого правопорушення, а не тільки адміністративного проступку.

Правильніше же буде на підставі першої половини КУАП розробити «чистий» базисноантиделіктний кодекс – Адміністративний кодекс України, а на підставі другої половини КУАП і КАСУ – Адміно-регламентний кодекс України, який має складатися із двох частин – Загальної та Особливої із поділом останньої з частин принаймні на два розділи із «Порядку розгляду справ про оскарження діянь і рішень суб'єктів владних повноважень» і «Порядку розгляду справ про адміністративні проступки». Що ж стосується Митного кодексу України¹¹, а також запропонованих С.В. Петковим проєктів Дозвільного, Ліцензійного, Фінансового, Банківського, Муніципального, Медичного, Санітарно-епідеміологічного, Житлово-комунального, Реєстраційного, Правоохоронного, Військового, Ветеринарного, Лісового, Земельного, Освітнього, Наукового, Дорожньо-транспортного та інших кодексів України¹², де фактично об'єднується як процедура здійснення відповідних напрямків владних повноважень, так й склад правопорушень і порядок притягнення до відповідальності за порушення даної процедури (реєстраційної, дозвільної, ліцензійної, фінансової, банківської тощо), то їх більш правильно реформувати в аналогічному напрямку.

Розробка належного нормативно-правового регулювання власно названих та будь-яких інших напрямків управлінської (адміністративної) діяльності має стати завданням відповідних регулятивних юридичних наук: Антиделіктного, Банківського, Ветеринарного, Військового, Дозвільного, Земельного, Комунального, Лісного, Ліцензійного, Митного, Медичного, Муніципального, Наукового, Освітнього, Реєстраційного, Санітарного, Транспортного, Фінансового та ін. права України, які мають надати суспільству належні (ефективні, раціональні, якісні) відповідні регулятивні кодекси.

Що ж стосується складу порушень нормативно-правового регулювання названих процедур управлінської (адміністративної) діяльності, підстав притягнення до неї і звільнення та ін., то все це має регулюватися відповідними базисноантиделіктними кодексами, оскільки тут, як вже підкреслювалося, можуть виявитися як адміністративні проступки, так, не виключно, злочини та конституційні, дисциплінарні, матеріальні чи цивільні або арбітражні проступки.

І тут нічого нового немає, оскільки вітчизняний приклад розвитку цивільного законодавства презентує саме дану логіку розвитку юридичних наук, що узгоджується із запропонованою новітньою класифікацією юридичних наук і було представлено відділенням від цивільного права в якості самостійної юридичної науки та відповідного кодексу спочатку сімейного права, потім житлового, господарського та низки інших, по суті, цивільно-правових інститутів (галузей), зокрема, банківського, страхового та іншого права.

Даний процес має тривати у напрямку «очищення» цивільного та господарсь-

кого базисноантиделіктного права (кодексу) від суто регулятивних правових інститутів (галузей). Аналогічні процеси фактично проходять й у адміністративного права, від якого у свій час відділилося земельне, водне, лісне, фінансове та інше управлінське право, яке практично носило комплексний характер і відбивало, як адміністративні, та цивільні та арбітражні й інші аспекти.

В цьому відношенні позитивним є й досвід Цивільного процесуального права України, особлива частина кодексу якого має декілька розділів із висвітленням особливостей розгляду цивільних справ. Інакше, ідучи по існуючому алогічному шляху розвитку адміністративного процесу, можна було б мати принаймні чотири цивільні процедурні кодекси із врегулювання: а) наказного провадження; б) позовного провадження; в) окремого провадження; г) провадження у справах за участю іноземних осіб та ін.¹³

Запропоновані теоретичні засади юриспруденції дають підґрунтя для того, щоб зрозуміти, що юриспруденція повинна мати завдання в контексті трьох наступних базисних пластів суспільних відносин у площині державного управління:

1. Власно державне управління, розробка нормативно-правового порядку врегулювання чого у різних напрямках (антиделіктна, дозвільна, ліцензійна, медична, освітянська та інша управлінська діяльність) і має стати завданням відповідних регулятивних юридичних наук, які у підсумку повинні надати кодекс. Тобто, будь-яка регулятивна юридична наука по суті є адміністративною у контексті створення «безделіктного» нормативно-правового врегулювання відповідних сторін державного управління, яке, як правило, містить в собі імперативні і диспозитивні норми, поєднуючи суто адміністративні (Митне право, Податкове право, Ліцензійне право, Дозвільне право, Освітнянське право, Медичне право тощо) та цивільні чи господарські (Житлово-комунальне право, Сімейне право тощо) управлінські суспільні відносини.

2. Порушення даного нормативно-правового врегулювання фізичними та юридичними особами, розробка засобів подолання чого вже має стати завданням:

2.1. Адміністративного права України, яке в «очищеному» базисноантиделіктному Адміністративному кодексі України має створити правову основу для боротьби з адміністративними проступками (гіпотезу, диспозицію і санкцію норми про кожний з можливих різновидів проступків, загальні положення притягнення до адміністративної відповідальності та звільнення від неї тощо. І тут не треба багато міркувати, оскільки прототип такого кодексу вже є – КК України, який має містити визначення складу небезпечних діянь проти державного порядку управління, у той час як Адм. К України – шкідливих такого роду діянь; саме з одного кодексу в інший певні діяння і «кочують» в залежності від того, чи визнає парламент на даному етапі розвитку суспільства конкретне діяння небезпечним або лише шкідливим).

2.2. Адміно-регламентного права України, яке зараз необґрунтовано існує у вигляді другої частини КУАП і має вже в Адміно-регламентному кодексі України в межах другого розділу Особливої частини розробити відповідну позасудову і судову процедуру розгляду справ про такого роду проступки.

2.3. Ордо-регламентного права України, яке повинно ще з'явитися через поетапну кодифікацію чинного відомче розрізненого підзаконного нормативно-правового врегулювання ордиристичної (негласної) діяльності і надати суспільству

Ордо-регламентний кодекс України¹⁴, який має презентувати процедуру (форму) застосування складових частин негласної методики боротьби з адміністративними проступками.

2.4. Криміналістики та Ордиристики, поняття і система яких за другою концепцією розповсюджується на всі правопорушення: злочини, параззлочини, проступки і парাপроступки, що дає можливість розробити складові частини відповідно гласної і негласної методики боротьби з адміністративними проступками.

3. Ймовірні порушення нормативно-правового врегулювання управлінської діяльності самими суб'єктами владних повноважень, порядок оскарження діянь і рішень яких зараз існує у вигляді КАСУ, але має презентувати перший розділ Особливої частини Адміно-регламентного кодексу.

Остання з процедур є лише передумовою виявлення адміністративного проступку, оскільки у процесі розгляду скарги на діяння і рішення суб'єктів владних повноважень може виявитися, що дані діяння законні. Коли ж буде встановлено протилежне, то не обов'язково, щоб певні незаконні діяння чи рішення суб'єктів владних повноважень презентували склад саме адміністративного проступку, справа про який, до речі, вже має розглядатися з ініціативи антиделіктних органів по процедурі другого розділу Особливої частини Адміно-регламентного кодексу України. Незаконне діяння чи рішення суб'єкта владних повноважень, як вже говорилося, в залежності від характеру може являти собою склад й злочину або будь-якого іншого проступку: конституційного, трудового (дисциплінарного, матеріального), цивільного чи арбітражного.

1. Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98 «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні». 2. *Кириченко С.А., Ланцедова Ю.О., Ткач Ю.Д.* Теорологія юриспруденції: Лекція 1 / За наук. ред. О.А. Кириченка. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – Вип. 5. – С.11-20. 3. Там само. – С. 9. 4. Там само. – С. 87. 5. У даному випадку і далі позначається традиційна назва науки. 6. *Кириченко С.А., Ланцедова Ю.О., Ткач Ю.Д.* Цит. праця. – Вип.5. – С.15-17. 7. Цит. праця. С. 17-18. 8. Цит. праця. – С.23-24, 87-267. 9. *Кодекс України про адміністративні правопорушення* // Відомості Верховної Ради Української РСР.– 1984.– Додаток до № 51.– Ст. 1122. 10. *Кодекс адміністративного судочинства України*: від 06.07.2005 р., № 747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005.– № 35–36, № 37.– Ст.446. 11. *Митний кодекс України* від 11.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 38-39. – Ст. 288. 12. *Петков С.* Адміністративно-правове регулювання діяльності публічної влади в Україні /doc_137131 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Електронна мережа КПУ (м Запоріжжя). 13. *Цивільний процесуальний кодекс України* // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40, 41, 42. – Ст. 492. 14. *Ланцедова Ю.О.* Сутність і послідовність роботи з особистісними і речовими джерелами доказів у кримінальному судочинстві: Дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2009. –С.193-194.